

wart je predlagal, da naj se osnujejo pri trgovskih zbornicah posebni oddelki, v katere bi volili industrijski delavci, in ti oddelki bi volili 23 državnih poslancev. Po tem načrtu bi pa prišlo v zbor 23 socijalističnih poslancev. Pa kaj to briga mnoge sedanje poslance, da le drugo ostane vse pri starem in da ne bodo volili kmetijski hlapci, pred katerimi imajo nekateri poseben strah. Nam se ti kmetski delavci ne zde tako nevarni, a drugi ljudje pa vidijo v tem nevarnost za ves sedanji socijalni red, ako bi hlapci volili poleg gospodarjev, kakor tudi služijo vojake poleg gospodarskih sinov.

Vsa ta nevarnost bi bila odvrnjena, ko bi se le vsprejel Hohenwartov načrt. To pa še ni tako gotovo. Grof bo imel pač še mnogo truda, predno dobi v zbornici zanj dvetretjinsko večino.

Brez te se nova delavska kurija v državnem zboru osnovati ne more. Taka večina bi bila jedino, ko bi vsa koalicija glasovala za njegov predlog. To pa še ni gotovo. Konservativci in pa češki veleposestniki najbrž ne bodo delali prevelike sitnosti svojemu mojstru. Coroninjevcji bodo tudi podpirali vlado — katera je Hohenwartov načrt vsprejela za svoj — ko je dala odstraniti nekatere dvojezične napise na Primorskem. Mej Poljaki jih je pa več, ki ne marajo za ta načrt, zlasti mestnim poslancem ni prav, da bi ne volili tisti davkoplačevalci, ki dosedaj nimajo še volilne pravice. Poljaki bi radi videli, da se pomnoži število galiških mandatov. Z delavskimi mandati pa jim ne bi bilo nič pomagano, ker jih ne bi prišlo dosti na Galicijo, ki ni industrijska dežela, in ker bi bili izvoljeni v tej kuriji najbrž v narodnem oziru popolnoma brezbrizni socijalni demokratje. Kdo ve, če ti Poljaki ne poderejo volilne reforme. Poljakov že tako vedno dosti manjka v zbornici, a tedaj se jih utegne še več odtegniti glasovanju.

Pa tudi levica ni vsa za tako volilno reformo. Levica bi rada sebe vselej pokazala demokratično in druge za reakcionarne. Tudi sedaj že nekateri levičarski listi pišejo o ozkosrčnosti grofa Hohenwarta, ki prihaja s takim načrtom, da si je le ta ponovil, kar je levica sama hotela. Nekateri levičarji pa tudi zastopajo take volilne okraje, da bi jim ne bilo varno glasovati za taki nazadnjaški volilni načrt. Ti se utegnejo odtegniti glasovanju. Če se pa le katic deset poslancev od koalicije glasovanju odtegne, pa Hohenwartov predlog propade, ž njim pa tudi koalicija, če bi bila le zbornica polnoštevila.

Mogoče je pa tudi, da vlada le dobi večino. To bode odvisno največ od opozicije, če ne bode tedaj polnoštevila v zbornici. Mi opažamo, da večkrat Mladočehov in Dalmatincev jako mnogo manjka pri glasovanjih. Kdo ve, če se tedaj, ko bode stvar na dnevnem redu, kaj takega ne pripeti. S tem bi koalicija dovršila veliko delo volilne reforme. Razpisale bi se nove volitve in prišlo bi v zbornico dvajset pristnih socijalnih demokratov, ki bi v narodnih in verskih stvareh glasovali z levico. Levica bi torej s pomočjo konservativcev dobila neko nadomestilo za mandate, katere je dosedaj pri raznih

volitvah izgubila. Mi smo že večkrat povedali svoje mnenje o takem volilnem redu in torej danes nam stvari ni treba znova pojasnjevati. Nadejamo se, da slovenski poslanci ne bodo glasovali za tak predlog, ker so se proti njemu izrekli vsi slovenski listi, seveda izimši grofa Hohenwarta, kateri svojega deteta pač zatajiti ne bode mogel. Gotovi pa tega seveda nismo, kajti tisti, ki sedaj hodijo z liberalci v koaliciji, se bodo kaj težko ločili od njih, posebno ker vedo, da bi za sedanjo vlado prišla druga, katera bi volilne reforme se prijela na tisti način, kot se je je bil grof Taaffe, kateri pa gospodom Hohenwartovega kluba ne ugaja. Slovenski narod pa jim gotovo ne bode hvaležen, ako bodo s svojim glasovanjem podprli nadaljno gospodarstvo nemškega liberalizma v Avstriji in bodo o priliki izrekel ostro sodbo o njih. Tudi gorenjskim konservativnim volilcem se bodo odprle oči, da bodo spoznali, za koga so delali, ko so odobraval v Hohenwartovi zaupnici koalicijo.

Politični pregled.

Državni zbor je te dni razpravljaj zakon proti pijančevanja. Vsi so priznavali potrebo takega zakona, a vendar je bilo proti posameznim določbam mnogo nasprotnikov. Nekaterim se je zdelo, da načrt zakona predaleč seza, drugim pa zopet, da je premehek. Posebno levičarji so v skrbi za prodajalce žganja se upirali mnogim določbam. Slovenski poslanec Pfeifer je priporočal, da naj bi se tistim trgovcem, ki so dosedaj imeli pravico, točiti žganje, ta pravica se nadalje pustila. Schlesinger je pa predlagal mnogo moralčnih sredstev proti žganjepitju, od katerih bi pa nekateri prav nič ne pomagali. On želi, da se osnuje poseben mesečnik, ki bi pisal proti žganjepitju in se brezplačno razširjal po deželi. Najalje naj bi se na vseučiliščih predavalo o škodljivosti pijančevanja. Snovale naj bi se družbe treznosti. Vse to se je že skušalo, pisalo, govorilo se je že na shodih in propovedovalo v cerkvi proti pijančevanju, ali vse ni dosti pomagalo.

Zopet od začetka. — Z volilno reformo še nismo posebno daleč, začelo se bode zopet od začetka. Vlada si niti ne upa sama stopiti s kako določeno predlogo pred zbor, temveč bi rada, da bi stranke same se lepo sporazumele. V posvetovanjih zaupnikov raznih klubov se ni doseglo nobeno drugo sporazumljenje, kakor da se industrijskim delavcem mora dovoliti volilna pravica. Če naj dovoli tudi se komu drugemu, ki je sedaj nima, o tem se niso mogli sporazumeti. Baš o tem so se mnenja tako križala, da se je bilo bati, da se koalicija razbije. Vlada je spoznala, da tako ne pride do nobenega sporazumljenja in je začela stvar po drugem potu od začetka. Razložila je ves položaj odseku za volilno reformo in njemu naložila tako rekoč, da naj se sporazumi o načelih. S tem je tako rekoč priznala svojo nezmožnost. Prav za prav bi bila njena dolžnost, da bi odstopila, ko se je prepričala, da nima zmožnosti izvesti naloge, katero je prevzela. Kaj pa potem? Po našem mnenju bi bila dolžnost grofa Hohenwarta, da prevzame vlado, ko je vrgel grofa Taaffeja. da pokaže, če zna tudi zidati ali le razdirati, in če bi ničesa ne opravil, potem naj bi pa odstopil s političnega delovanja, spoznavši, da njegova modrost ni za sedanji čas.

Odsek za volilno reformo je imel sejo v torek in zboruje zopet danes. Ministerski predsednik je pojasnil, kako vsa stvar stoji in priporočal odseku, da naj se skuša sporazumeti o volilni reformi. Ko je Mladočeh Pacak se izrekel za občno volilno pravico, mu je knez Windischgrätz odgovoril,

da vlada ne pritrdi nobeni volilni reformi, za katero niso vse koalirane stranke, vsem predlogom, ki bi merili na občno volilno pravico, se bode z vso odločnostjo ustavljal. Moravski Čeh Fanderlik je dobro povedal vladi, da bi bila njena dolžnost priti s kako določno predlogo. Grof Kuenburg je izjavil v imenu levice, da naj ostane v sedanjih skupinah vse pri starem. Levičarji se boje seveda kake pravičnejše razdelitve mandatov. Po našem mnenju bi bilo umestno, da slovenski poslanci zahtevajo pravičnejšo razdelitev volilnih okrajev, če že gre za volilno reformo, pri kateri treba dvotretjinske večine, in naj glasujejo proti vsakemu drugačnemu predlogu. Videlo se je, da je grof Kuenburg že v prvi seji skušal nekako vodstvo pri volilni reformi prisvojiti si levici in proti temu bi se morali upirati vsi drugi poslanci. Sicer je pa grof Kuenburg predlagal, da se sedanjim volilnim skupinam pridruži še jedna volilna kurija, v kateri bi volili delavci. Protisemit dr. Pattai se je v bistvenem strinjal s Kuenburgom, samo on bi želel dve novi kuriji. V jedni bi volili delavci, v drugi pa tisti davkoplačevalci, kateri do sedaj nimajo volilne pravice. Pattai se menda nekako nadeja, da bi poslanci iz te najnižje skupine davkoplačevalcev nekako paralizovali vpliv zastopnikov delavcev. Knez Karol Schwarzenberg je pa izrazil željo, da bi se deželni zborom vrnila pravica voliti v državni zbor.

Dvojezični napisi na Primorskem. — Slovenski poslanci zunaj koalicije in slovenski poslanci v koaliciji so interpelirali vlado, zakaj so se zopet sneli dvojezični napisi v Piranu in Tržiči na Primorskem. Prav je, da slovenski poslanci z vso odločnostjo govore, a pomagalo pa ne bode nič. Pomagalo bi jedino, ko bi slovenski koaliranci določeno povedali vladi, v koliko dneh se morajo zopet nabiti slovenski napisi, drugače pojdejo v opozicijo, da se koalicija razbije, kakor je za Italijane storil grof Fr. Coronini.

Staročehi zopet vstopijo v javno življenje. Naš list je gotovo bil zanje, in gotovo bi z veseljem pozdravil njih nastop pri drugačnih razmerah, ali sedaj pa utegnejo le zmešnjave delati. Zdi se nam, da jih je elektrozovalo le češko veleposestvo proti volilni reformi. Staročehi namreč nastopajo kot nasprotniki občne volilne pravice, za katero so Mladočehi. Pri tem se sklicujejo na to, da občna volilna pravica bi škodovala kmetom, dasi se ne godi kmetom slabše v Nemčiji ali po Franciji, kjer imajo občno volilno pravico. Kako baš Francozi povzdigujejo carine v prid kmetijstvu, da si je poleg tega še Francija močno industrijska dežela. Tudi v Nemčiji se je za povzdigo poljedeljstva mnogo storilo. Pri nas v Avstriji, kjer nimamo občne volilne reforme, se pa za kmetijstvo malo skrbi, temveč le za veliki kapital in pa za veleposestnike. Staročehi bili so vedno preveč zavezani z veleposestniki in to jih je bilo ugonobilo in svoje napake se tudi sedaj še niso iznebili. Zato pa tudi najbrž ne bodo prišli do nobene posebne veljave. Nekoliko jih se ve še drži oseba Riegrova.

Poljski klub proti protisemitom. V liberalnih časopisih je veliko veselje, da se je tudi poljski list „Przegład“ oglasil proti protisemitom. Mi se temu ne čudimo, kajti ta list je pisal tudi zoper naše slovenske težnje. Sicer je pa ta list jako pobožen in je zelo razširjen mej poljsko duhovščino. Tako najboljši dokazuje, kako se motijo tisti, ki mislijo, da že samo versko prepričanje pripomore do narodne pravičnosti. Posebno pa na ta list slabo vpliva njegov dunajski dopisnik, kateri je ob enem sodelavec „Neue Freie Presse“, torej je tukaj prav utelesena koalicija, odločni katoličan v zvezi z židi. Ta list, ki misli, da je vso modrost vzel v najem, očita protisemitom, da žide le zaradi tega napadajo, da prikrivajo svojo duševno revščino. Nadalje očita protisemitom, da podkopujejo avstrijsko trgovino, ko hudo napadajo žide, kateri spravljajo slabe izdelke na trgovišče. Na konci primerja ta poljski list protisemite z anarhisti in proti njim kliče kdo ve kaj vse na pomoč. Dobro je le, da glas tega židovskokatoliškega lista ne

seže do nebes. Tudi mej Poljaki jih je nekaj, ki pravičnejše sodijo o stvarih in niso zaverovani v žide in pa v požidovljeno koalicijo.

Sakcija proticerkvenih zakonov na Ogerskem. — Še sedaj civilni zakon na Ogerskem ni dobil Najvišjega potrjenja. Vlada je že bila v velicah skrbeh. Wekerle je potoval na Dunaj in bil pri cesarji v avdijenci. Govori se, da je dobil zagotovilo, da se kmalu potrdijo. Najbrž je Wekerle na Dunaji zopet pretel z ostavko. Ministerska kriza bi pa bila zopet napravila velike težave. Liberalna stranka bi ne marala podpirati nobenega, ki ni za civilni zakon. Zmerna opozicija je zaradi svoje dvoumne politike nemogoča, na skrajno opozicijo seveda še misliti ni. Katoliške stranke pa še ni v parlamentu in če ima faktično že kake močne korenine v deželi, bodo pokazale še le bodoče volitve. Posebno velicega zaupanja se v to stranko še ne sme staviti. Pred vsem jej manjka kakega pravega vodje. Grofi Zichy so pač dobri politiki v gospodski zbornici, toda za narodne voditelje niso, so vsi previsoki gospodje. Dokler bode katoliška stranka imela le take ljudi, tako dolgo nima pričakovati nobenih uspehov. Krona je prisiljena računati z liberalci.

Košut — ogerski državljani. — Skrajni levičarji so dolgo premišljevali, kako bi mogli izvesti, da bi Košut postal ogerski državljani in bi mu ne bilo treba priseči na ogersko ustavo. Naposled pa ni šlo in Franc Košut je te dni prisegel na ustavo v Budimpešti, kjer je dobil tudi meščanstvo. Sedaj bode lahko kandidoval in prevzel vodstvo svoje stranke. Kakor so pokazali razni govori po shodih, Franc Košut ni posebno nadarjen, pač se pa jako domišlja zaradi tega, da je sin Ludovika Košuta. Splošno se sodi, da v parlamentu ne bode igral posebne vloge, če prevzame vodstvo skrajne levice. Vladi seveda da ne bode posebno ugodno, če bode sedel v državnem zboru, kajti utegne jej napraviti kako neprijetnost, posebno dokler se mora opirati na skrajno levico.

Rusija. — Poroka carja Nikolaja II. z Aleksandro Feodorovno vršila se je minoli pondeljek dne 26. novembra t. l. — Povodom poroke se je objavil manifest, v katerem se dovoljujejo polajšave zaradi plačevanja dolgov kroni, odpuščajo nekateri zastali davki in razne globe. Z manifestom se olajšujejo oziroma okrajšujejo kazni obsojencev za občna hudodelstva. Zaradi političnih hudodelcev bode pa minister notranjih stvari predlagal pomiloščenja ali olajšanja v ozira vrednih slučajih. Politična hudodelstva, za katera se ni izvedelo v petnajstih letih, se odpuščajo. Osebam, ki so zaradi udeležbe pri poljski vstaji l. 1863 v kazni, se vračajo njih pravice in smejo bivati v vsej državi, ne vrne se jim pa njih imetje ali pa kaki zgnubljeni redi. — Posebno dober vtis na Peterburžane je napravil car s tem, da je odklonil vsako policijsko nadzorstvo in da se vozi tako preprosto in brezbržno po ulicah, kakor vsak drugi. Na to seveda Peterburžani dosedaj niso bili navajeni. Car se zanaša na udani mu narod, da ga on ščiti. Car se je izjavil, da hoče biti svoboden in se prosto gibati mej narodom. Vsled tega, da car zaupa to-li narodu, bodo Peterburžani sami bolje varovali in čuvali svojega carja, vedoč, da to ni več opravilo policije. — Čuje se, da je car že sklical poseben zbor veljakov, ki naj bi zasnoval ustavo.

Balkan. — Pred nekaj časom že se je osnoval v Parizu centralni odbor, ki naj bi zasnoval balkansko zavezo. Ta odbor sklical je minule dni shod, katerega se je vdeležilo do 300 oseb. Na shodu se je sklenilo osnovati balkansko zavezo, ki ima namen osvoboditi balkanske narode, kateri so še pod turškim jarmom in jim pomoči do samostojnosti. Zaveza si je dala lepo zadačo, le da bi isto mogla tudi spolniti.

Madagaskar. — Na velikem afrikanskem otoku Madagaskaru v Indijskem oceanu vršili so se zadnji čas veliki protifrancoski in protievropski izgredi. Na otoku vlada ženska, protektorat čez otok pa ima Francoska. Že sicer necivilizovani narod prezirati pa je jel ta francoski protektorat popolnoma

in nastopati proti Francozom in sploh Evropejcem prav predrzno. Napadati so začeli Francoze in jih pobijati. Sploh noben Francoz ni bil več varen pred divjimi Madagaskarci. Francija je hotela s početka z lepo prisiliti Madagaskar k zopetni pokorščini, ker pa to ni šlo, sklenila je z orožjem, z vojsko pridobiti si zopetno spoštovanje na Madagaskarju. Tako je prišlo do vojne mej Madagaskarom in Francijo.

Azija. — Japonci so vzeli prvo vojno kitajsko pristanišče Port Arthur po daljšem obleganju in trdem boju. V boju je bilo 15.000 Japoncev in 13.000 Kitajcev. Kitajci so zgubili 2000, Japonci 200 mrtvih. Večji del kitajske vojske je ušel. S pridobitvijo Port Arthur-ja so Japonci gospodarji v Kitajski. Vsak daljni upor Kitajcev bi bil brez uspeha. Japoncem je s to zmago odprta na vse kraje pot. Da bi jim bil pa mir vkljub zmagonosnemu prodiranju tudi ljub, je naravno. Zima je tu in moči so se tudi že obrabile. Zjedinjene države ameriške so se ponudile za posredovanje miru, toda le v toliko, da naznanijo mirovne pogodbe enega drugemu, ker sami Kitajci in Japonci niso v neposredni diplomatski zvezi mej seboj; sicer se Zjedinjene države ne bodo nič vmešavale.

Obrtnija.

Aluminij za grajenje ladij.

Vedno bolj se širi poraba aluminija in njegovih zmesij za različne obrtne namene. Že dolgo se je mislilo na to, da bi se iz aluminija delale tudi ladije, ker je jako lahek. Pomislek, katerega so dosedaj imeli, je pač ta, da je jako malo prožen. Nedavno je pa izdelala angleška tvrdka Jazzow in drugovi torpedovko za francosko vlado, in komisija veščakov se je o poskusih ž njo izrekla jako povoljno.

Tudi previsoka cena nekoliko ovira občno porabo te kovine za ladijodelje, dasi je morska voda prav nič ne škoduje. Ker se pa vedno boljšajo načini za pridobivanja aluminija, je pričakovati, da kmalu ta pomislek izgine. Že sedaj računajo, da bi torpedovka iz aluminija bila le za 3 %, to je kacic 9000 gld. dražji, nego jeklena. Ta razloček je pa že jako neznaten in pomorske uprave ga najbrž ne bodo dosti jemale v poštev.

V Franciji so zgradili tudi že jedno jadernico iz aluminija, ki se je pokazala jako dobro, več večjih in manjših ladij za kolonijalne namene se pa gradi, dočim je gori omenjena torpedovka prvi poskus porabe aluminija za vojno mornarico. Ta torpedovka je sicer najmanjše vrste, velika je le 14 ton. Dolga je 19 metrov, široka 2,8 metra in je 1,45 metrov globoka. Določena v to, da se z najstimi drugimi jednako velikimi torpedovkami vzame na krov velike vojne ladije „La Froude“.

Vsa ta ladija, ki je narejena skoraj vsa iz aluminijeve pločevine, v kateri je primešano 6 % bakra, tehta 2400 kilogramov. Spuščala se bodo v boji z omenjene velike ladije v morje. Hitrejša je za jedno šestino, kakor druge podobne ladije. Misli se, da ladija zaradi tega toliko hitreje gre, ker je lažja. Upa se pa pri večjih ladijah iz aluminija doseči še večjo hitrost. Omenjena torpedovka gre jako mirno, se ne trese, kakor se druge podobne ladije pri naglem vrtenju težkih strojev. To tresenje je

večkrat naravnost neznosno. Ker vse mornarične uprave skušajo doseči kolikor je moč veliko hitrost pri torpedovkah, ni dvoma le, da torpedovke iz aluminija začno delati tudi drugod, ako jih več napravijo v Franciji. Za nekatere dele pri strojih na ladijah, za katere je želeti, da so lahki, že tudi drugod rabijo aluminij, da se doseže večja hitrost. Splošna poraba aluminija bode mogoča še le, ako se posreči napraviti kako zmes, ki bode prožnejša, nego so sedanje, in zatorej tudi trdnejša. Dosedaj se je dosegla največja trdnost proti prelomu 30 kilogramov na kvadratni milimeter. Pač se bode pa pri hitrem napredku tehnike v današnjem času kmalu dala doseči večja prožnost, morda pri neznatno večji težji. Vsekako ima aluminij še veliko prihodnost, posebno ker je vedno cenejši.

Obrtnijske raznoterosti.

Vinarjev je še jako malo prišlo v promet. Finančni minister jih bode v kratkem več izdal. Razpisalo je do 20. decembra ponudbeno obravnavo za preskrbljenje 150.000 kilo bronastih denarnih ploščic, ki se bodo porabile za kovanje vinarjev. Napravo tacih ploščic so sedaj prepustili zasebni industriji.

Socijalnopolitični oddelek osnoval se je v francoskem trgovskem ministerstvu, ki bode imel zavarovalne, sindikatske in zadružne stvari.

Električna razsvetljava se začne v Gradei z dnem 2. decembra.

50.000 mest je preskrbelo dosedaj leta 1858. osnovano društvo za posredovanje služeb trgovskih pomočnikov v Hamburgu.

Tovarno za čokolado napravijo trapisti na gradu v Rajhenburgu. Za gonjenje strojev bodo baje porabili moč Save.

Kmetijstvo.

Brananje travnikov.

Za umno kmetovalstvo je skušnja večkrat več vredna, kakor vse teoretične študije. Zaradi tega mora vsak poljedelec se na to ozirati, kaj je skušnja naučila njega in druge. Seveda mora pri tem prevdarjati tudi, kaj da je uzrok tej ali oni prikazni.

Skušnja je pokazala, da na travnikih v mnogih slučajih pridelamo dosti več trave, ako jih prebranamo. V nekaterih slučajih se je pridelalo dvakrat toliko krme. Z brananjem odpravi se mah in drugi plevel s travnikov in gnojnica gre lažje v zemljo. Zrak bolje prešine prst. To je dalo povod, da se je brananje proslavljajo.

Novejši poskusi so pa pokazali, da brananje včasih travnikom tudi škoduje. Ovira namreč rast nekaterih rastlin. Tako brananje se ni obneslo na jako apneni ilovnati zemlji, če so se travniki gnojili s kajnitom ali pa Tomaževo žlindro. Pridelalo se je manj krme, ko se je travnik prebranal. Zaradi tega pa ne gre brananja kar obsoditi. Iz tega jedino sledi, da naj poljedelec skuša določiti po skušnjah, jeli za njegove travnike brananje ugodno. To lahko stori, ako jeden del svojega travnika pobrana. Kmalu bode videl, če so na pobranem delu